

19.YÜZYIL BAŞLARINDA ARNAVUTLUK'DA İKTİDAR MÜCADELESİ*

THE POWER STRUGGLE IN ALBANIA AT THE BEGINNING OF THE XIX th CENTURY

Yrd.Doç.Dr. Hamiyet SEZER FEYZİOĞLU**

ÖZ

Osmanlı Devleti 19.yüzyılda Balkan topraklarındaki sorunlarla uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu sorunlardan birisi de, Arnavutluk bölgesindeki sancaklarda idarede bulunan paşaların birbirleri ile çatışmaları olmuştur. Bölge de Avlonya, İşkodra, Yanya, Ohri gibi sancaklar bulunmakta olup, idarecileri devamlı çekişme halindedir. Zaman zaman aralarından asi ilan edilenler vardır. Bu iktidar, yani bölgede tek hakim olma mücadelesinden birini Yanya mutasarrıfı Tepedelenli Ali Paşa gerçekleştirmiştir. Özellikle Avlonya'yı ele geçirmek için idarecisi İbrahim Paşa ile uzun süre uğraşmıştır. İşte bu makalede Ali Paşa'nın kuzey Arnavutluk bölgesindeki iktidarı ele geçirme savaşı işlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tepedelenli Ali Paşa, İbrahim Paşa, Avlonya, Ohri, Derbent Teşkilatı.

ABSTRACT

The Ottoman State has dealt with the problems in the Balkans at the XIX th century . The Pashas who ruled the Sandjaks in Albania, at the same time they had conflicted with each other. There were such Sandjaks in Albania such as Avlonya, Iskodra, Yanina and Ohri. Sometimes such sandjaks rulers had revolted against to the Ottoman State, Tepedelenli Ali Pasha was one of these rebellious sandjak's rulers the had dealt with against İbrahim Pasha in order to capture that Sandjak. The article is devicated to the struggle of capture of Ali Pasha in Albania.

Key words: Tepedelenli Ali Pasha, İbrahim Pasha, Avlonia, the Derbent organisation.

Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa'daki toprakları, 18 ve 19. Yüzyıllarda güçlü paşaların ortaya çıkması ve idare boşluğu nedeniyle sık sık uğraşmak zorunda kaldığı bir bölgedir. İncelediğimiz dönemde, Arnavutluk'da da söz edilen paşaların iktidar mücadelesine rastlamaktayız. Bu çalışmada, söz konusu mücadelelerden Tepedelenli Ali Paşa'nın Avlonya mutasarrıfı ile çatışması ve bölgedeki faaliyetleri ele alınacaktır.

Arnavutluk irki ve coğrafi yönden ikiye bölünmüştür. Biri Kegalık diğeri Toskalık'tır. Toskalık denilen bölge de üç kısma ayrılır. Biri asıl Toskalık, ikincisi Laplık, üçüncüsü de Çamlıktır. Toska ve Lap arazisi birbirinden Macova'dan doğup Avlonya'da Seman iskelesinde denize dökülen Vibos nehri ile ayrılmaktaydı. Avlonya Sancağı da Toskalık bölgesinin Laplık kısmındadır¹

Arnavutluk'ta, Osmanlı egemenliği kurulmadan önce XIV. Yüzyılda feodal bir yapı vardı. Çeşitli şehirlerde güçlü aileler bulunmaktaydı. Balşa ailesi, Dukakinler, Kastriyotalar, Topialar, Aranitiler, Muzachiler, Spata, Zenebisi ve Gropa'ları bu aileler arasında sayabiliriz. Başlangıçta bölgede yaşayan bu aileleri idare altına almak zor olmuş, isyanlar çıkmıştı².

Arnavutluk, Osmanlıların eline geçtikten sonra 1415/17 yıllarında baş şehri Ergiri Kasrı olmak üzere sancak haline getirilip, Rumeli eyaletine bağlandı. Bu sancak, bütün orta ve güney Arnavutluğu kapsamaktaydı³. Fakat zaman içinde bölgede Delvine, Avlonya, İşkodra gibi değişik sancaklar oluşturuldu.

XVIII. yüzyılda Balkanlar'da Osmanlı Devleti'nin idaresindeki topraklarda Rumeli, Özi, Bosna, Mora, Kırım Yarımadası'nın güneyinde Kefe eyaletleri vardı. Rumeli eyaletine bağlı olan İşkodra, Prezrin, Ohri, Yanya ve diğer bazı sancaklarda irsî olarak Arnavut beyleri sancak beyliği yapıyorlardı. Tepedelenli Ali Paşa da bunlardan biriydi. Paşa, bütün Arnavutluğa hakim olmak düşüncesiyle hareket ettiğinden, bölgenin en güçlü paşası İbrahim Paşa ile ters düşmekteydi.

Bölgede XIX. yüzyıl başlarında Yanya, Avlonya, ve İşkodra'da da güçlü paşalar vardı. Aralarında, hakimiyeti elde etmek için kavga eksik olmuyordu. Özellikle Yanya Paşası Tepedelenli Ali Paşa'nın nüfuzunu artırmak hırsı nedeniyle problem eksik olmuyordu. Ali Paşa, bu hırsı yüzünden 1800'lü yıllarda Avlonya Mutasarrıfı ile mücadeleye başlamıştı. Sözü edilen mutasarrıf İbrahim Paşa idi.

*Makalede ele alınan konu, daha önce "Tepedelenli Ali Paşa ve İsyanı".Ankara Üniversitesi, 1995, doktora tezinde kısaca işlenmiş olup, burada yeni baştan ele alınarak kullanılan belge ve belgelerin de eklenmesiyle genişletilmiş olarak yazılmıştır.

**A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Ahmet Cevdet, **Tarih-i Cevdet**, c.9, İstanbul 1309, s.200.

² Halil İnalçık, "Arnavutluk'da Osmanlı Hakimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", **Fatih ve İstanbul**, c.1/2 (29 Temmuz 1953), İstanbul, s. 153-154.

³ Andrea Birken, **Die Provinzen des Osmanischen Reiches**, Weisbaden, 1976, s. 92. Halil İnalçık, **a.g.m.** s. 157.

İbrahim Paşa, Kurt Ahmet Paşa'nın damadıdır. Kurt Ahmet Paşa, Derbentler Başbuğluğu yapmış ve aynı zamanda Avlonya Sancağı mutasarrıfı olmuş güçlü bir paşadır. İbrahim Paşa onun kızıyla evlenmiş ve ölümünden sonra yerine Avlonya sancağı mutasarrıfı olmuştur.

Yanya mutasarrıfı olan Tepedelenli Ali Paşa, Arnavutluk'un Toskalık bölgesini tamamen ele geçirip, bu bölgede hakim olmak istiyordu. Buna engel olarak karşısında İbrahim Paşa vardı. Başlangıçta, iki paşa arasında akrabalık kuruldu. İbrahim Paşa, kızlarından ikisini Ali Paşa'nın oğlu ve üçüncüsünü de yine Ali Paşa'nın kızkardeşinin oğlu ile evlendirdi⁴. Aralarında akrabalık bağı kurulmuş olmasına rağmen çekişme bitmiyordu. Ali Paşa, İbrahim Paşa'nın aleyhinde hilelere başvurmaktan geri kalmamıştı. Nitekim İbrahim Paşa'nın eşi hakkında, kayınbiraderi Sefer Bey'i öldürttüğü dedikodularını çıkarttı⁵.

Yanya mutasarrıfı ile Avlonya mutasarrıfının akraba oluşları ise şöyle gelişmiştir: Ali Paşa, Yanya mutasarrıfı olduktan sonra Kurmova bölgesini itaat altına almıştır. Bu sırada Avlonya mutasarrıflığına tabi olan Koniçe kasabasını, Premedi'nin bir kısmını ve Libohova köyünü hakimiyet bölgesine kattı. Avlonya mutasarrıflığındaki İbrahim Paşa, kendi idaresindeki yerleri işgal etmiş olan komşusunun hareketlerini açıklamasını istedi. Ali Paşa, bütün bu istekleri iştmezlikten geldi. O zaman İbrahim Paşa, geri verilmek istenmeyen yerleri kuvvetle almaya karar verdi. Kayınbiraderi Sefer Bey'in kumandası altında Ali Paşa'ya karşı asker sevk etti. Uzun bir mücadele döneminin başlangıcı olan bir savaş başladı. İki taraf, birbirinin hayvanlarını öldürüyor, mahsullerini yağmalıyor, köylerini yakıyordu. Kısa süre sonra barışçıl bir insan olan İbrahim Paşa, barış için bir çare aramaya başlamıştı. Ali Paşa, bu barışı kabul için komşusundan almış olduğu arazinin kendisinde kalmasını şart koştu. Görüntüyü kurtarmak için yukarıda söz ettiğimiz gibi, büyük kızı Paşo Hanım'ı Ali Paşa'nın büyük oğlu Muhtar ile evlendirdi. Ali Paşa'nın almış olduğu toprakları da kızına çeyiz olarak verdiğini ilan etti⁶.

İki Paşa arasındaki ilk önemli problem Ohri Sancağı ile ilgili ortaya çıkmıştı. Ali Paşa, haydutlukla geçen Bossigrad halkını cezalandırdıktan sonra orta ve kuzey Arnavutluk yollarını emniyete almıştı. Bu sırada, Devletçe tekrar asi ilan edilen İşkodra mutasarrıfı Kara Mahmut Paşa'ya⁷ karşı açılan sefere katılması emredilmişti. İşkodra , 1793-94 yılında kuşatma altına

⁴ Ahmet Cevdet, *a.g.e.*, c.9, s.197-198. Gabriel Römeran, **Tepedelenli Ali Paşa**, çev. Ali Kemali Aksüt, İstanbul, 1939, s.129, Paşa Hanım adındaki kızı Muhtar Paşa, Zebide Hanım Veli Paşa, Belkıs Hanım da Şehnisa Hanım'ın oğlu Adem Bey ile evlendi. Bkz. Ahmet Müfit, **Tepedelenli Ali Paşa**, İstanbul, 1324, s.72.

⁵ Gabriel Römeran, *a.g.e.*, s.39.

⁶ Gabriel Römeran, *a.g.e.*, s.38.

⁷ Mahmut Paşa, Kuzey Arnavutluk'da güçlü bir aile olan Buşatlı ailesine mensuptur. 1785-86'da asi ilan edilmiş, ancak üzerine gönderilen kuvvetleri bozguna uğrattığından III. Selim kendisine Nisan 1790'da vezaret rütbesi ile Yeni Pazar seraskerliğini vermiştir. Biliindiği gibi Osmanlı Devleti bu tarihlerde bir savaşın içindedir. K. Süsseim, "Arnavutluk", **İslam Ansiklopedisi**, c.I, s.587. Ayrıca bkz. Ahmet Müfid, *a.g.e.* s.55-58.

alınmıştı⁸. Rumeli valisi Ebu Bekir Paşa bu iş ile görevlendirilmiş, bölgedeki diğer paşalarla beraber Ali Paşa da onun maiyyetine verilmişti⁹. Fakat Ali Paşa, hazırlanan Osmanlı Ordusuna katılacağına kendi başına hareket ederek Kara Mahmut Paşa idaresindeki Görice ve Ohri üzerine yürüyerek zaptetmiştir. Orta Arnavutluğu Makedonya'dan ayıran dağlık arazide bulunan Ohri, İstanbul yolu üzerinde olup Avlonya sancağına giden geçitlere hakimdi. Ali Paşa, böylece İbrahim Paşa'nın arazisini kuzeyden de sararak üç yönden baskı imkanını elde etti¹⁰. Kara Mahmut Paşa isyanı sırasında Ali Paşa'nın Mahmut Paşa'ya yardım ettiğini İbrahim Paşa, yazdığı mektuplarla İstanbul'a bildirmekteydi. Gönderilen emir gereğince geçitlerin ve yolların korunmasına dikkat ettiğini ifade etmektedir. Bir önceki sene asi Mahmut'un ortadan kaldırılması söz konusu iken Tepedelenli Ali Paşa kurtuluşunu sağlamıştı. Paşa'nın anlattığına göre; bu sene de rahat durmayıp Arnavutluk'da halk arasında fitne ve fesat yaymakta, ayrıca İşkodra'da olan hadiseden beri karadan ve denizden asi Mahmut ile mektuplaşmakta ve birbirlerine adamları gidip gelmekteydi. Geçen sene anlaşmaları ve suikastleri olduğu öğrenilmişti. Ali Paşa bundan önce düğün bahanesiyle Tepedelen'e gelip yiyecek toplamış, levazım tedarik etmekle meşgul olup ve bir taraftan asker topladığı haber alınmıştı. Bundan önce, Ali Paşa'nın adamları yolların muhafazasında olan kişilerin üzerlerine gelerek muharebeye zorlamışlar ise de İbrahim Paşa tarafından izin verilmemişti¹¹. Tarihi yazılmamış olan yukarıda içeriğini aktardığımız mektuptan anlaşılacağı üzere, Ali Paşa bölgedeki karışıklıktan yararlanmaya çalışmakta ve karışıklığı körüklemektedir. Bir takım hazırlıklar yapmaktadır. Gelişmeleri, İbrahim Paşa İstanbul'a bildirmekte idi. Bu da aradaki gerginliği arttırmaktaydı.

Ali Paşa ile İbrahim Paşa arasındaki anlaşmazlık Ohri Sancağı'nın yönetimi nedeniyle daha sonra tekrar su yüzüne çıktı. Daha önce bahsedildiği gibi Kara Mahmut Paşa İsyanı sırasında Ohri üzerine yürümüşü. Ancak, isyan sona erdikten sonra Tepedelenli Ali Paşa'nın bu ilk girişiminin başarısızlıkla sonuçlandığı ve Ohri'nin İbrahim Paşa idaresine verildiği sonraki gelişmelerden anlaşılmaktadır. Nitekim ele alacağımız olaylar sırasında Ohri'nin İbrahim Paşa'nın yönetiminde olduğu ortaya çıkmaktadır. Ohri Sancağı ilhaken İbrahim Paşa'ya verilmişken, sancağı ele geçirmek isteyen Tepedelenli Ali Paşa, Ohri ve İsteroğa taraflarına asker göndermişti. İbrahim Paşa'nın da ona karşılık vermesi yüzünden aralarında çatışma çıktı. Bu haber üzerine Ohri sancağı mütesellimliği Ali Paşa'nın uygun gördüğü Ohri Mahmut Paşa'ya ya da kardeşi Celaleddin Bey'e verilmesi konusunda İstanbul'dan emir gönderilmişti. Ali Paşa, idarenin kendi taraftarına verilmesinde ısrar etmekteydi. İbrahim Paşa da yazdığı mektupta emirlere uyacağını belirtiyordu. Ayrıca, Ali Paşa'nın mütesellimlik konusunda ısrar etmesinin emniyetle ilgili olmadığını,

⁸ Kara Mahmut Paşa İspanya kralının araya girmesi ile affi istenmiş 11 Mart 1795- (19 Şaban 1209) tarihinde affedilerek İşkodra sancağı tekrar verilmiştir. Ahmet Cevdet, *a.g.e.*, c.6, s.121

⁹ Ahmet Cevdet, *a.g.e.*, c. 6, s.84-85.

¹⁰ Gabriel Römeran, *a.g.e.*, s.49.

¹¹ BOA. Hatt-ı Hümayun, no:8175

Ohri'nin kendisine geçmesi halinde isteklerini gerçekleştiremeyeceği için üzerinde durduğu görüşündeydi. Sözü edilen Mahmut Paşa ve kardeşi Celaledin Bey Ali Paşa'nın taraftarıydı. Bunları istediği zaman göreve getirmek, almak ve böylece her tarafı zaptetmek Ali Paşa için kolay olacaktı. O sırada, Mahmut Paşa Ali Paşa'nın Tırhala'daki mütesellimi olduğundan kardeşi Celaledin Bey'e Ohri sancağı mütesellimliği buyrulduzu verilerek sancağa tayin edilmiştir¹². Bu gelişmeler olurken merkez hükümet de olayları takip etmekte, çözmeye çalışmaktaydı. İbrahim Paşa'ya Ohri'nin Ali Paşa'nın taraftarına verilmesi için emir gönderilmesine rağmen cevap alınmadığı gibi bir problem çıkması söz konusuydu. Bu konuda çözüm için Hükümetin bir inceleme başlatıldığı anlaşılmaktadır. Yapılan incelemeler sonucu, Ali Paşa'nın eski düşmanlığı barıştıkları halde devam ettirmek istediği, bunun için de Ohri'yi bahane edeceği ortaya çıkmıştı. Ali Paşa'nın Ohri'yi sebep göstermemesi gerekçesiyle şimdilik Ohri'nin yönetiminin Mahmut Paşa'ya verilmesi için İbrahim Paşa'ya emir gönderilmişti. Ancak hemen cevap gelmemişti. Bu yüzden bir an önce aralarını bulmak amacıyla, Küçük Evkaf Muhasebecisi Şükrü Efendi görevlendirilmişti. Ancak, Ohri'nin İbrahim Paşa'dan alınması, bu anlaşmazlık yüzünden olduğu düşüncesini uyandıracığından, Paşa, kendisini hakarete uğramış hissederek, devlete hayırlı görünürken O'nun da başkaldırabileceği ihtimali doğabilecekti. Arnavutluk halkı arasında kendisine eğilimi olanlar yani taraftarları çoktu. Bu yüzden düşmanlığın artmasındansa Şükrü Bey'in oraya ulaşarak onları barıştırma görevini yerine getirmesi daha iyi olacaktı. Bu gerçekleşmez ise, bu sefer Ohri Sancağının İbrahim Paşa'dan alınarak taraftar olmayan birine verilmesi düşüncesi ağırlık kazanmıştır. III. Selim de en uygununun bu olduğu fikrindedir¹³. İncelemeler sonucu varılan düşünce doğrultusunda, yukarıda ifade edildiği gibi Ali Paşa taraftarı Celaledin Bey'in Ohri Sancağı mütesellimliğine atandığını öğrenmekteyiz. Bütün bu gelişmeler göstermektedir ki, Osmanlı Yönetimi; iki paşanın arasındaki sorunun devam etmesini istememekte ve araçlar göndererek, bir taraftan İbrahim Paşa'yı küstürmemeye çalışırken diğer taraftan da Ali Paşa'yı idare etmeye çalışarak bir orta yol bulunmaya çabalamakta idi.

Bölgede bir dönem asayiş Ali Paşa'dan sorulmaktaydı. Derbentler Başbuğluk görevini önce kendisi, sonra bir ara oğlu Veli Paşa üstlenmiş olup, 1787-89 yılları arasında üzerindedir. 1790'da kısa bir ara görevden alınmış, ancak daha sonra oğlu Veli Paşa'nın bu göreve getirildiği dönem dışında Derbentler Başbuğluğunu 1820'ye kadar Ali Paşa sürdürmüştür. Derbentlerin asayişi sağlamak amacıyla kurulduğu bilinmektedir¹⁴. Ali Paşa'ya yazılan bir emirde de bu vurgulanmaktadır. Ağustos 1799- (evahir-i Ra 214) tarihli bir emirde; Derbentlerin serseri ve zararlı kişilerin oraya buraya gitmelerinin engellenmesi amacıyla kurulduğu ve bu görevi ihtimamla yaptıkları için Ali Paşa'ya ve oğlu Veli Paşa'ya verildiği ifade edildikten sonra, bir süredir

¹² BOA. Cevdet Dahiliye-9409, 19 Mayıs 1801- (6 M 216) tarihli belge.

¹³ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 15326.

¹⁴ Cengiz Orhonlu, Osmanlı İmparatorluğu'nda Derbent Teşkilatı, İstanbul, 1990.

Arnavutluk bölgesi Çam, Toska, Kega, Mat halklarından zararlı kişiler gitmekteydiler, bunların engellenmesi ve Rumeli taraflarına kimsenin geçmesine izin verilmemesi istenmekteydi¹⁵. Devlet, kendisine asayiş sağlayacağı konusunda güvendiğini ayrıca ifade ediyordu.

Derbentler Başbuğluğu, Ali Paşa ile İbrahim Paşa arasındaki problemlerden bir başkasıydı. 1790 yılında Derbentler Başbuğluğunun kaldırılmasına neden olacak bir kargaşa ortaya çıkmıştı. Bu tarihlerde Osmanlı Devleti savaş halindedir. Hem Ali Paşa hem de İbrahim Paşa sefere gitmekle görevlidir. Böyle bir ortamda bile, aralarında kavga eksik olmuyordu, derbent olan kazalarda da başbuğ tarafından çeşitli zulümler yapılmaktaydı. Bu nedenlerle, derbent olan kazaların kendi alanlarındaki derbentleri muhafaza etmek şartıyla, Derbent Başbuğluğu'nun Ali Paşa'da bırakılmaması ve İbrahim Paşa'ya da tevcih olunmaması, başbuğluğun tamamen kaldırılması konusunda bir emir çıktı. Ancak, savaş döneminde Derbentler Başbuğluğu'nun kaldırılması bölgede Arnavut eşkiyaların harekete geçmesine neden olacağı ve bunun devlete zararı dokunacağından Ali ve İbrahim Paşa dışında birine verilmesi gerektiğine karar verilmişti¹⁶. Bu olaydan da bir defa daha anlaşıldığı gibi, iki paşa devamlı çekişme halindeydiler ve bölgede devleti zor duruma düşürecek gelişmelere neden olabilirlerdi.

Paşalar arasındaki çekişmenin bir başka safhası da Fransızların Adriyatik kıyılarına yerleştiği dönemdedir. Fransızlarla mücadele sırasında, Korfu adasının kuşatılması gündeme gelmiş ve askere ihtiyaç olduğundan Ali Paşa'dan ve oğlu Veli Paşa'dan¹⁷, Avlonya mutasarrıfı İbrahim Paşa'dan ve İşkodra mutasarrıfı İbrahim Paşa'dan asker istenmiştir. Ali Paşa, söz konusu kuşatma sırasında yardımcı olmak adına Korfu'nun karşısındaki Potrin Kalesine gelip oraya yerleşmiştir¹⁸. Fransızlarla mücadele edildiği bu dönemde, Ali Paşa'nın bölgede 12 bin süvari ve piyade askeri bulunmaktaydı. Bu askerler ücretliydi ve çok masrafâ sebep olmaktaydı. Bir yandan bunlarla uğraşırken diğer yandan da her iki paşa aralarındaki mücadelede birbirlerini kollamakta ve yaptıklarını takip etmekteydi. Ali Paşa, o kadar kuvveti Adriyatik kıyılarına yığarken, İbrahim Paşa'nın Yanya'ya saldırabileceğini düşündüğünden boş kalmaması için orada da asker bulundurmaktaydı. Bu da masrafları daha çok arttırmakta olduğundan sık sık devletten para yardımı istemekteydi¹⁹.

Bir dönem Ali Paşa ile İbrahim Paşa arasında barış olmuştur. Üzerinde tarihi olmayan, Avlonya mutasarrıfı imzalı bir ahitname vardır. Yedi maddeli bu ahitnamede İbrahim Paşa, Ali Paşa'dan aralarının düzelebilmesi için

¹⁵ BOA.Cevdet Dahiliye, no:15169.

¹⁶ BOA.Hatt-ı Hümayun, no: 11749.

¹⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Arşiv Vesikalarna Göre Yedi Ada Cumhuriyeti", *Bellekten*, c.1, 1937, s.629.

¹⁸ *Topkapı Sarayı Arşivi*, no: E-6699/ 2 14 Şubat 1799- 9 N 213 tarihli belgede, Kaptan Bey'in yazdığı mektupta asker gönderilmesi konusunda gerçekleştirilen görüşmeler anlatılmaktadır. Ayrıca, Korfu halkının Ali Paşa'dan korkması nedeniyle Korfu'ya geçecek askerlere kendisinin kumanda etmemesi istendiği, O'nun da Potrin'de kaldığı açıklanmaktadır.

¹⁹ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 2191-D.

isteklerde bulunmaktadır²⁰. İbrahim Paşa, Fransızların bölgelerine yakın olduklarını ve müslüman halk üzerinde kötü niyetleri olduğunu, bunlara karşı tedbir alınması, birlikte olmaları gerektiğini ifade etmektedir. O, böyle bir durumda Ali Paşa ile aralarının açık olmaması gerektiğini de belirtmektedir. Fransızlardan bahsedilmesi barış girişiminin Fransızlarla mücadele edilen 1799 yılı olması ihtimalini akla getirmektedir. İbrahim Paşa'nın yedi maddelik istekleri, Ali Paşa ile birbirlerinin idaresindeki yerlere karışmamak ve adamlarını çekmek noktalarında toplanmaktadır. Bu istekleri şöyledir:

Ali Paşa'nın Avlonya, Berat, Eskirapar kazalarındaki adamlarının deftere kaydedilmesini, bunların dışında başka adamları olmamasını, eğer işleri olursa hemen şer'e göre işlerini yapmalarını ve birbirlerinin adamlarına karışmamalarını, Meşince ve Premedi kazasına kendisinin tahsildar göndermesini istemekteydi. İbrahim Paşa, uyacağına dair onaylayarak, söz de vererek, Ali Paşa'ya gönderdiği, ağırlık noktasını yukarıdaki isteklerin oluşturduğu Ahitnamede, Paşa'nın bunlara uyması gerektiğini uymaması halinde kendisinin de düşmanlık yapacağını açıklamaktadır.

Bu ahitnameyi Ali Paşa'nın nasıl karşıladığı ve kabul edip etmediği konusunda bir şey tespit edilemedi. Ancak olayların gelişmesinden anlaşıldığına göre Ali Paşa ile arasındaki anlaşmazlık devam etmiştir.

Her iki paşanın barıştırılması, aralarındaki mücadelenin sona ermesi için Hükümet, önce nasihat içerikli emirler, mektuplar, daha sonra da bu işi yapabilecek görevli kişiler göndermiştir. Örneğin barıştırma girişimi için 1802 yılında, Rumeli valisi maiyyetine görevlendirilen eski teşrifatçı Mustafa Efendi ve Avlonya mutasarrıfı İbrahim Paşa'nın kapı kethüdası Hasan Efendi'nin adamı Osman Efendi görevlendirilmiştir²¹. Söz konusu görevliler her iki tarafla görüşüyor, anlaşma için zemin hazırlıyordu. Gelişmeleri de İstanbul'a bildiriyordu. Belgelerden, Ali Paşa ve İbrahim Paşa'nın sınırlarda kaleler olması ve buralarda asker bulundurmaları, çatışmalar olması, rehineler almaları gibi sebeplerden birbirleriyle uğraştıklarını öğrenmekteyiz. Özellikle, İbrahim Paşa, Ali Paşa'nın adamlarının müdahalelerinden şikayetçi olmaktadır.

Osman Efendinin yazmış olduğu bir mektuba göre anlaşmaya yaklaşılmıştı. Ona göre Ali ve İbrahim paşalarla yapılan görüşmeler sonucunda; İbrahim Paşa kulelerin yıkılmasını ve askerini çekmeyi kabul etmiş, eskiden olduğu gibi Ali Paşa ile çatışmayacağını, Devlet-i Aliyye ne istediye razı olacağını söylemiştir. Ali Paşa ile de durumun iyi sonuçlanması için görüşüldüğü bildirilmekte idi²².

Tepedenli Ali Paşa, Nisan 1802'de Rumeli valiliğine ve Dağlı Eşkiyası seraskerliğine tayin edilmişti. Ancak, İbrahim Paşa ile kavgası da devam etmekteydi. Görevinin başına gitmesi gerektiğinden arkasını güvenceye alması

²⁰ BOA. Cevdet Dahiliye, no: 11516.

²¹ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 2361-A.

²² BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 5194-D, 30 Mayıs 1802-(27 M 217) tarihli belge.

gerekliyordu. Bu sebeple, İbrahim Paşa ile barışma eğilimi göstermeye başladı. Ali Paşa ile İbrahim Paşa arasındaki sorunun, kulelerin yıkılması ve İbrahim Paşa'nın asker göndermesi ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır²³. Ali Paşa, Rumeli'de ortaya çıkmış olan eşkiyayı bastırmakla görevlendirilmiş, İbrahim Paşa'dan da O'nun maiyyetine asker göndermesi istenmiştir. İbrahim Paşa asker göndermezse Devletin emrini yerine getirmemiş kabul edileceği de kendisine bildirilmişti. Mustafa Efendi, 4 Temmuz 1802 (2 Ra 217) tarihli konuyla ilgili bir mektubunda şunları anlatmaktadır: İbrahim Paşa kendisinden Ali Paşa ile aralarındaki anlaşmazlığın sona erdiğini Padişaha bildirmesi için istekte bulunmuştur. Ancak, Mustafa Efendi, kulelerin(küçük kale) yıkılması ve istenen askerin - Rumeli'deki eşkiya üzerine gönderilmek üzere asker istenmiştir- gönderileceği ile ilgili bir yazısı olmadan, Paşa'ya bu isteğini yerine getiremeyeceğini bildirdi. İbrahim Paşa'nın isteği, bunlar yerine getirilirse yapılacaktır²⁴. Anlaşma konusunda çok sıkı temaslar yaşandığı izlenmektedir. Son aşamaya gelindiğinde Ali Paşa'nın Divan katibi Süleyman Efendiden (belgeden İstanbul'a gittiği anlaşılmaktadır) konu sorularak bilgisi alınmıştır. Hem Süleyman Efendiden hem de Mustafa Efendiden gelen yazılar Padişaha sunulmuştur. Yazılarda meselenin nasıl çözüleceğinin cevabı bulunmaktadır. Ali Paşa'nın, düşmanlığın ortadan kalkması için yıktırılması istenen kalelerin yıktırılmasına ve askerlerinin çağrılmasına razı olacağı anlaşılmaktadır. Ancak, Rumeli'deki görevine gittiğinde kalanların emniyette olması için İbrahim Paşa'dan beş adamını Ali Paşa maiyyetine göndermesini istemekteydi. İsteği yerine getirilirse askeriyle çıkacaktı. Bu nedenle İbrahim Paşa'ya söz konusu adamlarını vermezse bundan sonra düşmanının Devlet olacağı tehdidiyle beş adamını Ali Paşa maiyyetine göndermesi ve bundan sonra düşmanlığı bırakarak birlik içinde olması yazılmıştır. Ali Paşa'ya da durum anlatılarak kaleleri yıkması, askerlerini çekmesi tekrar bildirilmiştir. Ayrıca İbrahim Paşa'yı tahrik etmemesi de tenbih edilmiştir²⁵.

Mustafa Efendi daha sonra yazdığı başka bir mektupta ise, yukarıda anlatılan durumlar kabul edilerek, iki paşanın aralarının düzeldiğinden bahsetmektedir²⁶. Bu anlaşma şöyle gerçekleşmiştir: İbrahim Paşa kendisinden istenen gedikli veya kardeşlerini, Ali Paşa maiyyetine vermez ise Devletin düşmanı olarak addedileceği tehdidiyle düşmanlığı terk etmek durumunda kalmıştır. Ali Paşa'nın maiyyetine İbrahim Paşa tarafından bazı kişilerin verilmesi, Ali Paşa'nın arkasını güvene alması ile ilgisi olması kanaatini ortaya çıkarmaktadır. Osman Efendi'ye, Ali Paşa'nın kalelerin yıkılması ve asker celbi konularını yerine getirmesine dair tenbihi içeren emir yazılmıştı. Mustafa Efendinin bildirdiğine göre, rehine alınmaması ve kalelerin yıkılması, asker bulundurulmaması konusunda her iki paşa da anlaşmaya varmış olup 8 Temmuz 1802 Perşembe günü eşkiyaya karşı gitmek üzere hareket edeceğini ifade

²³ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 2361-A.

²⁴ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 4748.

²⁵ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 5194.

²⁶ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 4838.

etmiştir²⁷. Ali Paşa 10 Temmuz 1802-(20 Ra 217)'de Yanya'dan hareket etmiştir²⁸.

İbrahim Paşa'nın Ali Paşa maiyyetine göndereceği kişilerin isimleri şunlardır: İç çukadarı İbrahim veled yahud kardeşi, Hazinedarı Ahmet Ağa yahud kardeşi, Divitdarı Metu Ağa Kokuş yahut Serazeri, Cane Muhtaroglu mühürdarı Mahmut yahut kardeşi, Zeki Veli yahut oğlu²⁹.

İki Paşa anlaşmalarında, İbrahim Paşa, Yanya'da Ali Paşa yanında olan İbisanlı Tavşaloğlu Abdullah Paşa'yı İbisan'a evine göndermesini istemiş, O da Rumeli'de kethüdalığı hizmetinde istihdam edeceğim, dönüşümde uygulansın diyerek ertelemişti. Ancak, dönüşünde tekrar rica edilmiş, ricası makbul olmazsa Debre ve Mat bölgesinde eşkiyalar çıkacağı ve karışıklık olabileceği iletilmişti. Halk zarar görecekti. Bu nedenden ötürü görünürde Ali Paşa kendi hanesinde kendi halinde olmak şartıyla Abdullah Paşa'yı İbisan'a gönderdi. İbrahim Paşa herhangi bir sorun çıkmaması için elinden geleni yapıyordu³⁰. Olaydan, Abdullah Paşa'nın Ali Paşa'nın yanında tutulduğu, alıkonulan kişilerden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Devlet sonraki tarihlerde de barış sağlanamadığından Ali Paşa ile İbrahim Paşa'nın arasını düzeltmek için mübaşirler göndermeye devam etti. Abdülkerim Efendi de bunlardan biri idi.1808(1223) yılında görevli olduğunu tespit etmekteyiz³¹.

Ali Paşa ile İbrahim Paşa arasını düzeltmek için çabalayıp mübaşirler gönderilirken, İstanbul'a İbrahim Paşa'nın Berat'ta kuşatıldığı ve Avlonya'ya gönderildiği haberleri gelmekte idi³².

Devletin bütün arabulma girişimlerine karşın sorun çözülemedi. İbrahim Paşa'nın kuşatılması Avlonya'ya nakli ile ilgili olaylar birbiri ardı sıra gelmiştir. Fransızların 1807'de Yedi Ada ve Parga'yı işgal etmesinden sonra Ali Paşa İngilizlerle anlaşmaya çalışmıştı. Bu arada İbrahim Paşa da Fransızlardan destek alıyordu. İbrahim Paşa'nın Fransızlarla işbirliği yapması üzerine Ali Paşa harekete geçmek vaktinin geldiğine karar verdi³³. Fransızlarla anlaştığı, ülkeyi onlara teslim edeceği gibi dedikodular yaymaktaydı. Daha önce belirttiğimiz gibi, İbrahim Paşa'nın bölgede olması, Ali Paşa'nın nüfuzu için bir engeldi. Ali Paşa, Toskalık'ta tamamen hakim olmak istiyordu. Bu yüzden tahrikiyle bir kısım Arnavut ayaklandı ve Berat'ta İbrahim Paşa'yı kuşattı³⁴. Ali Paşa, güya İbrahim Paşa'yı kurtarmak için askerleriyle Berat'a gelmiş, önce Avlonya'ya sonra da güvenlik için ailesiyle Yanya'nın Koniçe kazasına

²⁷ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 4838, Temmuz 1802-(Ra 217) tarihli belge.

²⁸ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 2361- A, 21 Temmuz 1802- (20 Ra 217) tarihli Mustafa Efendinin mektubu.

²⁹ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 5194-F.

³⁰ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 2067, 29 Kasım 1803- (5 Ş 218) tarihli İbrahim Paşa'nın yazısı.

³¹ Ataullah Şanizade, Tarih-i Şanizade, c.1, İstanbul, 1290, s. 175.

³² BOA. Hatt-ı Hümayun, no:21093, 22 Şubat 1810- (17 M 225) tarihli belge.

³³ Ahmet Müfit, a.g.e., s.121.

³⁴ Ahmet Müfit, a.g.e., s. 121-127, Gabriel Römeran, a.g.e., s.132-133.

nakletmiştir³⁵. Berat(Arnavut Belgradı) naibinin 27 Aralık 1809-(20 Zilka'de 1224) tarihli ilamda olaylar şöyle anlatılmaktadır: *Avlonyalı İbrahim Paşa'yı şer'e aykırı hareketlerine bir türlü tahammül edemediklerinden üzerine hücum edip kal'ede kuşatarak zor durumda bırakmışlardı. Kurtuluş çareleri ararken Tepedelen'de olan Ali Paşa acele olarak, adamlar göndererek vezirlik rütbesine hürmeten ve akrabalığını gözeterek kurtarmaya gelip İbrahim Paşa'yı Arnavut Belgradı kal'esinden çıkararak bütün mal, eşya ve ailesini alıp hanesinde ikamet etmek şartı ile Avlonya'ya gönderdi. Ancak, İbrahim Paşa vezir rütbesini taşıdığı sürece fitne ve fesat çıkaracağı düşüncesiyle Berat ahali, İbrahim Paşa'nın fesat ve ihtilalinden emin olmak için hanesinde kendi halinde oturmak üzere vezirliğinin alınmasını, emniyeti sağlayacak bir vali tayini gerektiği bunun için Avlonya sancağının Ali Paşazade Muhtar Paşa'ya ilhaken tevcihini istemişlerdi³⁶.*

Bu olayla ilgili olarak Ali Paşa, İstanbul'da bulunan adamı Süleyman Efendi'ye bir mektup göndermiştir. Mektupta şunlar anlatılmaktadır: Paşa, her sene olduğu gibi özlem gidermek için memleketi Tepedelen'e gitmiştir. Bu sırada, Avlonyalı İbrahim Paşa'nın hizmetinde olan sahtekar birkaç kişinin aracılığıyla Devlet-i Aliyyenin usullerine ve yaptığı barışlara tamamen aykırı dostluk kurduklarını, yaptıklarının Devletin rızasına aykırı olduğunu öğrenmiş ve daha önce bildirmişti. Şimdi ise kendisinin ne kadar adamı, hizmetkarı, vilayet hanedanları var ise onu memleketten çıkarıp, kovmak için üzerine hücum etmişler, O da dayanamamış, birkaç kişi ile kaleye kapanmış, bu olanları, memleket ileri gelenleri Ali Paşa'ya gidip anlatmışlar ve yardım istemişlerdir. Ancak, O, Devlet-i aliyye tarafından bir emir gelmedikçe karışmam diye cevap vermiştir. İş bu durumda iken İbrahim Paşa içinde bulunduğu sorunun ortadan kalkmasından ümitsiz olduğundan Ali Paşa'ya bir adam göndermiş, Ali Paşa da bir vezir ve akrabası olduğundan bu haline acımış bir çare bulmak için Berat'a gitmişti". Yazıda Ali Paşa, Devletten izin almadan gitmesini bir kusur işlemek olarak ifade etmekte, fakat Paşa zor durumdaydı ve izin istemeğe vakit yoktu demektedir. Oraya gidince çok uğraşmış, ancak başka çare bulamadığından sonuçta ileri gelenlerin de isteği ile Paşa'nın kaleden çıkarak Avlonya'ya gidip eski evinde oturmasına karar verilmiştir. 01.01.1810-(25 Za 24) Pazartesi günü Paşa eşya ve ailesiyle kaleden çıkarak Ali Paşa tarafından tahsis edilen adamlar ile Avlonya'ya gitmiştir. Kendisinin paraya ihtiyacı olduğundan Berat ve civarındaki çiftlikleri, iltizamları ve diğer gelirleri, kalede bulunan ağır eşyaları karşılığında senet alınarak 500 kese akçe verilmiştir. Olay bu şekilde sonuçlanmış ve Ali Paşa hala kalede olduğunu mektubunda bildirmekteydi³⁷.

³⁵ Ahmat Cevdet, a.g.e., c. 9, s.198.

³⁶ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 32607-D.

³⁷ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 32607-C, 5 Ocak 1810-(29 Za 24) tarihli Ali Paşa'nın mektubu.

Bu mektuba Padişah çok hiddetlenmiştir. Bir hatt-ı hümayun çıkarmıştır. Burada anlatılanların yalan olduğu, emirlere, kendi bildiği gibi davranarak karşı geldiği, vezirlerin emirlere uymaları sadakatlerinin gereği olduğu, İbrahim Paşa'yı bir yerden alıp başka yere nakledecek güce sahip olduğuna göre ilişkilerini düzeltmek isteyen birinin bu fesada son verebileceği ifade edilmektedir. Eğer itaate, söylediği gibi sadık ise İbrahim Paşa'yı görev yerine oturtması gerektiğini anlatan hatt-ı hümayunda, bunu yaparsa O'na inancın artacağını yazmaktadır. Bölgedeki kavga ve karışıklığın sebebinin Ali Paşa olduğunu da eklemektedir³⁸. Ancak bu dönemde savaş durumu olduğundan Devlet tedbir almak için emirler yazmaktan başka yol bulamamıştır.

Tepedelenli Ali Paşa, İbrahim Paşa'yı Berat'a götürmediği gibi oradan alıp Avlonya'ya götürmesinin gerekçelerini yazdığı mektuplarda açıklamaya çalışmıştır. Buna göre, İbrahim Paşa idaresindeki bölgelerdeki halka haksızlık ve zulm yapmaktaydı. Kendisine bağlı olanlar ile arası açılmıştı. İbrahim Paşa'dan nefret edilmekte, hatta kardeşi Mahmut Bey'i ve yeğeni Süleyman Bey'i öldürüp, çocuklarını, akrabalarını hapsederek zulmettiği ileri sürülmektedir³⁹. Bu konuda, yani İbrahim Paşa'nın Berat'a geri gönderilmesi ile ilgili, Ali Paşa'ya emirler yollandı. Ali Paşa ise konuyla ilgili görüşlerini açıklamak ve kendini haklı göstermekten geri kalmamıştır. Paşa, her zaman emirlere uyup, devlete hizmet ettiğini, bu emre de uyacağını anlatmıştır. Ancak, İbrahim Paşa'nın Berat'a geri gönderilmesi konusundaki emri Ali Paşa, Berat ileri gelenlerinin mübaşiri kapıcıbaşı Abdülkerim Bey'e iletildiğini ifade etmiştir. İleri gelenler, İbrahim Paşa'dan emin olmadıklarını, O'nun memleketlerini yabancılara vereceğini, kendileri hayatta iken O'nu kabul etmeyeceklerini, ancak, Padişah'ın emri ve üzerlerine kuvvet gönderilip kendileri öldürüldükten sonra O'nun Berat'a girebileceği karşılığını vermişler. Durum böyle iken Ali Paşa, İbrahim Paşa'yı Berat'a gönderemezdi. Ali Paşa, emredilirse ve gerekirse savaşı göze alarak 30 bin askerle İbrahim Paşa'yı Berat'a geri gönderebileceğini, Devlete bildirmekteydi⁴⁰. Ali Paşa, İbrahim Paşa'yı halkın istemediği bahanesiyle, O'nu elinde tutmayı haklı göstermeye çalışıyordu. Ali Paşa aslında İbrahim Paşa'yı Berat'a geri göndermek niyetinde değildi. Zaten uzun süredir aralarında çekişme vardı. rakipler. Bir rakibini etkisiz kılmak, Ali Paşa'nın işini kolaylaştıracak ve Avlonya'yı da ele geçirme düşüncesinde başarılı olacaktı. Ali Paşa, bu olay sayesinde Avlonya'yı da hükmü altına almasını bilmiştir. İbrahim Paşa, halk tarafından kuşatıldığı sırada Ali Paşa, Avlonya halkına, *Devlet-i aliyeye yazar, Avlonya'nın oğullarımdan birine ihsan buyurulmasını rica ederim, böylece İbrahim Paşa ile aranızda bir sorun kalmaz, siz Paşa'yı idam ederseniz Devlete ne dersiniz* diyerek halkı ikna edip Paşa'yı kurtardığını yazdığı mektupta anlatmaktadır. Ali Paşa, Avlonya halkına

³⁸ Ahmet Cevdet, a.g.e., c.9, s.199, Atullah Şanizade, a.g.e., c.1, s.339.

³⁹ BOA. Cevdet Dahiliye, no: 6961, 7 Ağustos 1811- (17 B 226) tarihli Ali Paşa'nın mektubu. Römeran, kendisini terk eden akrabalarının, İbrahim Paşa'yı kardeşi Mahmut Bey'i ve Avlonya kaymakamı yeğeni Süleyman Bey'i boğdurmakla suçladıklarını yazmaktadır s.145.

⁴⁰ BOA. İbnü'l-emin, Dahiliye, no: 3070, Tepedelenli Ali Paşa'nın mektubu.

söz verdiği gibi, Avlonya'nın mirmiranlık ile oğlu Salih Bey'e tevcih edilmesini diler. Bu olursa savaşlarda asker göndermesi aksamayacak ve Arnavutluk'ta huzur olacaktı⁴¹. Bunlardan anlaşılacağı üzere tek amacı bu olayları kendi lehine çevirip Avlonya'nın idaresini ele geçirmektir. Ayrıca, Arnavutluk'ta huzur olacağını ve savaşa asker göndermesinin aksamayacağını söyleyerek, aksi olursa bunların olmayacağı ima edilmektedir.

İbrahim Paşa, Avlonya'da hapis iken kaçma girişiminde bulundu. Paşa'nın adamları, Avlonya ağalarından hazinedarı Ahmet Ağa ve Mustafa Beyzade İsmail Bey, hapisteki adamlarla anlaşarak 27 Temmuz 1811 Perşembe günü gecesi, İbrahim Paşa'nın ailesi ile Avlonya'dan kaçması sağlandı.⁴² İbrahim Paşa kaçışı sırasında Gardik'e sığınmış fakat kısa süre sonra Ali Paşa, Gardik ileri gelenleriyle yaptığı görüşmeler sonucunda Paşa'yı geri almış⁴³ ve Yanya yakınında Koniçe'de hapsedmiştir Avlonya'da düzeni sağlamak için adamlarını Ağu Mühürdar ile orada bıraktı⁴⁴. İbrahim Paşa, kaçma girişiminin başarısız sonuçlanmasından ve Gardiki alındıktan sonra Avlonya'dan Yanya'nın Koniçe kazasına nakledilmiştir. Daha sonra da Yanya'ya getirilmiştir⁴⁵. Tepedelenli Ali Paşa'nın isyanı bastırıldıktan sonra, Hurşit Paşa, İbrahim Paşa'nın oğlu Süleyman Paşa'yı yanına alarak kurtarmıştır⁴⁶. İbrahim Paşa ile ilgili ise her hangi bir kayda rastlanmamıştır. Muhtemelen hapis hayatı sırasında vefat etmiştir

Ali Paşa, Avlonya'nın oğullarından birine verilmesinde ısrar etti. Devlet bu tarihte(1810-1811) Rus Savaşı ve Sırp İsyanı gibi sorunlarla uğraşmakta olduğundan, Ali Paşa'nın isteği doğrultusunda, Avlonya sancağı mutasarrıflığı oğlu Muhtar Paşa'ya tevcih edildi⁴⁷. Daha sonra bu sancak, 18 Haziran 1818'de diğer oğlu Salih Paşa'ya tevcih edilecektir⁴⁸.

Ali Paşa'nın, İbrahim Paşa ile uğraşıp bütün mallarına el koyması. Oğlu Süleyman Paşa⁴⁹ ile beraber, Paşa ve ailesini Yanya kalesinde hapsedmesi konusundaki olaylar, II. Mahmut'un Ali Paşa'ya karşı düşman olmasının

⁴¹ BOA. İbnü'l-emin, Dahiliye, no: 3070.

⁴² BOA. Cevdet Dahiliye, no: 6961.

⁴³ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 52722-H.

⁴⁴ BOA. Cevdet Dahiliye, no: 6961.

⁴⁵ E. Schulz, *Ali Pascha Tyrann von Albanien Erinnerungen an seine Regierung von Ibrahim- Manzour Efendi*, Stuttgart, s.91. İbrahim Paşa oğlu Süleyman ile birlikte uzun süre zindan hayatı yaşamıştır.

⁴⁶ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 20965.

⁴⁷ İnebahtı sancağı mutasarrıfı Muhtar Paşa'ya, Ruslara karşı başarılı mücadelesinden dolayı, Rumeli Beylerbeyliği payesi ve ilhaken Avlonya sancağı mutasarrıflığı 1810 Temmuz' ortalarında-(evasıt-ı C 225) verildi. BOA. Mühimme Defteri, no: 232, s. 84, hüküm-336. Ahmet Cevdet a.g.e., c. 9, s.199.

⁴⁸ BOA. Cevdet Dahiliye, no: 13986, 18 Haziran 1818- (13 Ş 233) tarihli belge.

⁴⁹ Tepedelenli Ali paşa isyanı sona erdikten sonra İbrahim Paşa'nın oğlu Süleyman Paşa'yı Hurşit paşa yanına aldı. Paşa, Yanya'dan hareket ettikten sonra, O'nu Yanya muhafızı Ahmet Paşa'nın yanına bıraktı. Hurşit Paşa, Süleyman Paşa'nın bölgede kalması uygun olmadığından, O'nun Anadolu'da bir tarafa gönderilmesini önerdi. Bunun üzerine, İstanbul'a gönderilmesi konusunda emir çıkmıştır. BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 20965, Hurşit Paşa'nın 8 Ekim 1822- (21 M 238) tarihli mektubu.

sebeplerinden biri oldu⁵⁰. Ali Paşa, İbrahim Paşa ve ailesini hapsedmek ve Avlonya idaresini ele geçirmekle isteğine ulaşmış, karşısındaki önemli bir güçten kurtulmuş oldu.

Tepedelenli Ali Paşa Arnavutluk'ta hakimiyeti tamamen eline geçirmek için Avlonyalı İbrahim Paşa'yı ber-teraf etmeğe çalıştığı gibi aynı zamanda Ergiri, Gardik, Debre taraflarını da zaptetmeğe çalışmaktadır. Zaman zaman bu konularla ilgili olarak kendini savunmaktadır. İbrahim Paşa konusunda; vezir olsa da hiçbir zaman Devletin hizmetinde olmadığı, cahilliğiyle, kendisinin çağırması ve yardımıyla Fransa'nın Arnavutluk bölgesini istilasına izin verdiği ve Rusya ile ittifak gibi hareket ettiği görüşündedir. Bunu bölge halkı da kendisine bildirmişti. Bu yüzden Avlonya'dan çıkarılmasına yardım ettiğini ifade etmiştir.

Ergiri ve Gardik konusuna gelince; Ali Paşa'ya göre; bölge halkı 8-10 bin cengaver askerden oluşmaktaydı. Yanya civarında iken eski seferler şöyle dursun 6,7 seneden beri uzayan sefere bir nefer göndermemişlerdi. Kendilerine gönderilen emir ve buyruklara uygulamadıkları gibi düşüncesizce cevaplar ile iade etmişlerdi. Ali Paşa bölgede fesat yarattıkları, Yanya'da olmadığı zaman yağma yapabilecekleri düşüncesindeydi. Ayrıca, Fransızlar ile birlik olmuşlar kasaba hanedanlarını kovmuşlar, bir çoğunu idam etmişlerdi. Bunları herkes bilmektedir. Ergiri ve Gardik'i itaat altına alması gerektiği düşüncesiyle hareket ettiğini ifade etmektedir⁵¹.

Kısa bir süre sonra Ali Paşa, Debre bölgesine saldırmıştır. Hurşit Ahmet Paşa yazdığı mektupta şu bilgileri vermekteydi: Tepedelenli Ali Paşa, Debre ve havalisini zaptetmek için asker sevketmiş, Debre ayanı Yusuf Bey ile çekişmeye girişmiş, o da kazalarının takviyesi, korunması, Ali Paşa'nın müdahalesinin engellenmesi için Kegalık dahilindeki mirmiranlardan yardım istemiştir. Yusuf Bey, Hurşit Paşa maiyyetindeki memurlardan olduğundan ard arda ona da arızalar göndermiştir. Ali Paşa'nın bu müdahalesi, Debre civarını zaptetmeye çalışması nedeniyle bölgedeki mirmiranların ona karşı harekete geçmesi mecburdu. Aksi halde Rumeli'de problem ve ihtilal çıkmasına sebep olacağı açıktı. Bunun engellenmesi için, Ali Paşa'ya bu hareketinden vazgeçmesi konusunda tenbih edilmesi, bunun için Emr-i Ali gönderilmesi gerekliydi⁵².

Ali Paşa, Gardik ve Debre bölgelerini itaat altına alındıktan sonra İşkodra bölgesine yönelmiştir. İşkodra(İskenderiye) mutasarrıfı yazmış olduğu bir yazısında şikayetlerini ve korkularını anlatmaktadır. Prizren Mutasarrıfı Mahmut Paşa ile Üsküp Mutasarrıfı, İskenderiye Mutasarrıfı Mustafa'ya karşı birlik olmuşlar, Yanya Valisi Ali Paşa da bunu duymuş ve hemen mektuplar göndererek dostluk kurmaya çalışmıştır. Mustafa Paşa'nın iddiasına göre, Ali

⁵⁰ Ahmet Cevdet, a.g.e., c.9, s. 199.

⁵¹ Topkapı Sarayı Arşivi, no:E. 1264/1, 04.03.1812-(19 S 227) tarihli Ali Paşa'nın yazısı.

⁵² BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 20990-A, 4 Temmuz 1812- (23 C 227) tarihli Hurşit Ahmet Paşa'nın yazısı.

Paşa onun idaresindeki İpek ve çevresinde isyan çıkararak bu isyanla uğraşmasını sağlamak ve böylece Mat ve Debre-i Zir'i ele geçirdiği gibi Debre-i Bala'yı zaptetmek isteğindeydi. Ayrıca oradan Tiran, Dıraç, Kavale mukaatasını da ele geçirip İskenderiye'ye kadar Toska memleketini zaptettiği gibi Kegalık bölgesini de almak isteğinde olduğu inancındadır. Bölgede çıkan karışıklıklardan onu sorumlu tutmaktadır. Mustafa Paşa'ya göre; Ali Paşa Debre-i Zir'i zabtı konusunda Karahasanoğlu Ahmet Bey'e 360 kese akçe nakit göndermiş yine Debre-i Zir ve Mat beylerini kendi tarafına çekinceye kadar tahminen 1500 kese kadar mal vermiş olduğunu ifade etmektedir. Bütün bunlar, Arnavutluk'u zabta dair kanıtlardır ve bu gerçekleşirse Paşa devletin başına sorun olacaktır. Mustafa Paşa devlete sadık bir hizmetkârı olarak bilgilendirmesi gereğine inandığını ifade ederek, inanılmazsa başka yerlerden sorulmasını de eklemektedir⁵³. Mustafa Paşa'nın öngörûleri ve düşünceleri gerçekten isabetlidir. Bildirdiği olaylar sonradan gerçekleşecektir ve Ali Paşa bölgeye tamamen hakim olacaktır.

Tepedelenli Ali Paşa, yukarıda anlatıldığı gibi Arnavutluk'ta hakimiyeti tamamen ele geçirmek için en güçlü rakibi İbrahim Paşa'yı ortadan kaldırmış, sonra sırasıyla söz edilen diğer yerlerin idaresini eline geçirmiştir. Bunu yaparken askeri gücünü kullanmakla beraber zaman zaman paranın gücünü de kullanmış ve amacına ulaşmıştır.

⁵³ BOA. Hatt-ı Hümayun, no: 21000-H, İskenderiye mutasarrıfı Mustafa imzalı 28.04.1819-(3 B 234) tarihli yazı.